

A külföldi információs piacok elemzése

Ahhoz, hogy a vezetők tájékozottak legyenek, az eddigieknél jobban kell őket a külföldi információs termékekkel és szolgáltatásokkal megismertetni.

Valamely tengerentúli ország fejlettségi szintjét elemezni, sajátos igényét megítélni, nem egyszerű feladat, főként ha tekintetbe vesszük, hogy az amerikai információs rendszerek és szolgáltatások zömét technológiailag fejlett fogyasztók körébe tervezték. A környezettanulmányokban lényeges azt is tisztázni, hogy a fogadó országok rendelkeznek-e a szakmában jártas és hivatásos információs szakemberekkel, akik képesek lesznek az Egyesült Államok által szolgáltatott információt használni. A szakemberek számától és képzettségétől függ ugyanis a szállított információs szolgálat valódi értéke. Szakembergárda hiányában az Egyesült Államok

kifejezett érdekévé válik a helyi információs dolgozók oktatásban való részesítése.

Következtetések

A világ társadalmi-gazdasági haladását a nemzetközi információs piac fejlődése jelentősen elősegítheti. A kölcsönhatás meggyorsításának előfeltétele, hogy egyfelől a fejlett információs technika, másfelől a vezetők tájékozatlansága közötti megengedhetetlen szakadékot felszámoljuk.

AUERBACH, I. L. – SLAMECKA, V.: Needed: executive awareness of information resources = Information & Management, 2. köt. 1. sz. 1979. p. 3–6./

(Zoltán Imre)

IGÉNYVIZSGÁLATOK

Hogyan informálódnak Lengyelországban a műszaki alap kutatásokkal foglalkozó szakemberek?

A kérdőíves vizsgálat színhelye a Lengyel Tudományos Akadémia egyik legnagyobb kutatóközpontja, a Műszaki Alapkérdések Intézete (*Instytut Podstawowych Problemów Techniki P.A.N*) és az Intézethez tartozó kísérleti üzem (*Zakład Doswiadczalny TECHPAN*) volt. A mintavételt 20%-os reprezentáció jellemezte. A mintában minden érdemi munkatársi kategória (vezetők, kutatók, segédmunkatársak, mérnökök és aspiránsok) megfelelően van képviselve.

A mostani vizsgálatot 11 évvel ezelőtt egy hasonló vizsgálat előzte meg, s így lehetővé vált az informálódási szokások változásainak regisztrálása is.

Valamennyi megkérdezettnek *felsőfokú végzettsége* van, 10% két diplomával is rendelkezik. 85% (legalább passzívan) oroszul, 83% angolul, 44% németül, 42% franciául, 4% spanyolul, 13% pedig valamely egyéb nyelvet tud. Átlagosan három idegen nyelven tudnak (legalább passzívan).

Az informálódás legfontosabb három forrása a *könyvtár (100%)*, a *külföldi kapcsolatok (69%)* és a *hazai kapcsolatok (62%)*. A dokumentumtípusok fontossági sorrendje: primer folyóirat (100%), könyvjellegű kiadvány (94%), konferencia kiadvány (87%). A többi dokumentumtípus (információs kiadvány, disszertáció, kézikönyv, kutatási jelentés, szabadalmi leírás, újtjelentés) jelentősége az előzőekhez képest kicsi.

A kérdőív egyébként arra is rákérdezett: szoktak-e a vizsgálat alanyai szépirodalmat olvasni, illetve mennyit. A megkérdezettek 38%-a válaszolt a kérdésre igennel, s e körben évente átlagosan 18 szépirodalmi művet olvasnak el. A legszorgalmasabb olvasók a viszonylag idősek és a fiatalok közül kerülnek ki.

Kell-e időbeli előretartás az informálódáshoz? Erre a megkérdezettek fele válaszolt igennel, ezen belül úgy, hogy nincs megalégedve az előretartásos informálódáshoz rendelkezésre álló lehetőségekkel.

A megkérdezettek 69%-a önmaga szereti kikeresni a számára szükséges információkat, csupán 31% bízik meg az információs szerv által szolgáltatott információkban.

A megkérdezettek 63%-a füzetben, 20%-a kartotékban, 81%-a az eredetiről készített reprográfiai másolatokban, 7%-a mikrofilmen, 14%-a pedig egyéb módon gyűjt információkat. Ezek szerint mindenki 2–3 módszert is használ.

A tájékozási formák népszerűségi sorrendje: könyvtári katalógusok (83%), tudományos szemináriumok (79%), eredeti szövegek (65%), másolatok (50%), szelektív információterjesztés (40%), témadokumentációk (40%), címbibliográfiák (35%), egyedileg kért információ (35%), bibliográfiai és dokumentációs szemlék (31%), duplumjegyzékek (28%).

A könyvtár (információs központ) és a felhasználó közötti kapcsolatokat – a jövőre nézve is – a megkérdezettek döntő többsége személyes és telefon-kapcsolatnak képzei el. Meglepő a telex-kapcsolatok népszerűtlensége (2%), ami valószínűleg az utolsó kérdésnek kijutó figyelmetlenséggel magyarázható.

Követelmény: a vezetők ismerjék meg az információs erőforrásokat

A nemzetközi tudományos és műszaki információcsere nem új jelenség. A tudás felhalmozását a társadalmi-gazdasági haladás szükséges feltételeként tartják számon. A kevésbé fejlett országok ezért tanúsítanak fokozódó érdeklődést az „árúként” beszerezhető információk iránt. A tudományos és műszaki információ a nemzeti vagyont gyarapítja, s jelentősége a diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatokban is növekedik.

Tanúi vagyunk az „információs ipar” kialakulásának. Ennek keretébe sorolhatók mindazok, akik az információs rendszerek fejlesztésével, a rögzített adatok beszerzésével, kezelésével, csomagolásával, szállításával és értelmezésével foglalkoznak. Mind gyakrabban találkozunk ma már a fejlett országok információs iparának nemzetközi versengésével is.

Az információs piacon tapasztalható, de még inkább várható élnkülés irányította rá a figyelmet az Egyesült Államok helyzetére, konkrétan arra, vajon az ország információs technikájának fejlődésével képes volt-e lépést tartani a döntésre hivatott vezetők köre.

A jelenlegi helyzet

A nemzetközi piac fejlődése alapvetően attól függ, hogy az egyes országokban a döntésre jogosult vezetők mennyire értik meg az információs szolgáltatások szerepét és lehetőségeit a nemzetközi kereskedelemben és diplomáciában.

Leszűkítve a kört az Egyesült Államokra, az a kérdés, hogy beszélhetünk-e ilyen tudatosságról az ország kormányzati és kereskedelmi vezetői körében? A kormányzat, az ipar és az akadémia irányító vezetőinek hosszabb időn át tartó vizsgálata a következő megállapítások kikristályosodásához vezetett:

a) a magas beosztású kormánytisztviselők nem tartják a tudományos és a műszaki információt olyan nemzeti erőforrásnak, amely szerepet játszhat a nemzetközi kereskedelemben és diplomáciában;

b) a neves akadémikusok tájékozatlanok a nagyobb információs adatbankokról, szolgáltatásokról, amelyek pedig az utóbbi évtized folyamán főként az ő munkájuk támogatására jöttek létre;

c) a kutatási és ipari csúcsetvezetők nincsenek tisztában az információs rendszerek, szolgáltatások piaci értékesíthetőségének a jelentőségével;

d) a legtöbb vállalatnak nincs fogalma saját információkészletéről, még körvonalazni sem tudja a vállalat információs politikáját.

Ennek alapján jogos a következtetés: a fejlettség különböző fokain álló egyéb országok kormányzati és ipari vezetői körében sem lehet rózsásabb a helyzet. Az egyesült államokbeli használatra kimunkált ajánlásokat ezért – kellő módosítással – minden bizonnyal más országokban is haszonnal lehet majd alkalmazni.

A teendők

Átfogó koncepció kidolgozásával, tervszerű, következetes oktató-nevelő munkával kell a vezetőkkel megismertetni az információs nemzeti vagyont és az általa reprezentált piaci tartalékokat. Két fővonal követendő, úm.

1. Az országnak a nemzetközi kereskedelemben való részvételét gondosan és oly módon kell megterveznie, hogy a piaci megjelenésre alternatív stratégiákat sugalljon. A stratégiákat az egyes országok sajátos társadalmi, politikai és gazdasági viszonyaira kell alapozni.

Az információs ipar, a kereskedelem és az akadémiák képviselőiből munkacsoportot kell létrehozni azzal a céllal, hogy a fenti feladathoz gyűjtse össze a szükséges adatokat, elemezze őket, majd határozza meg a tényleges körülményekhez igazodó legmegfelelőbb alternatívákat.

2. Az információs ipar jelöljön ki soraiából speciális rendeltetésű csoportot, s adja feladatául különféle kiállítások, bemutatók stb. tervezését és rendezését. A cél itt is az állami és vállalati vezetők figyelmének felhívása az információs rendszerek és szolgáltatások piacon realizálható értékére. E széles körű akciónak a következő elemeket kell tartalmaznia: egységes terminológia kialakítása; az Egyesült Államok és más országok információs erőforrásainak ismertetése, egymással való összehasonlítása; a különböző társadalmi és kulturális szintű országok várható információs igényeinek feltérképezése; az amerikai stratégia kidolgozása a világméretű információs kereskedelemben való részvételhez.

A vezetők részére kidolgozandó oktatási tervben az információs terminológia alapfogalmaira helyezendő a súly, aminek célja: vitaképessé tenni a vezetőket mind a kereskedelem, mind a diplomácia területén.

A döntésre jogosult vezetőnek tisztában kell lennie a felajánlható információs erőforrások műszaki jellemzőivel, így egyebek között

- típusaival, választékával, árával,
- az egyes külföldi országok, illetve országcsoportok esetében érvényes eladási feltételekkel,
- a kommunikációs adathordozók választékával,
- a külföldi országok információs adatbázisaival, illetve az azokhoz való kapcsolódás lehetőségeivel.

A külföldi információs piacok elemzése

Ahhoz, hogy a vezetők tájékozottak legyenek, az eddigieknél jobban kell őket a külföldi információs termékekkel és szolgáltatásokkal megismertetni.

Valamely tengerentúli ország fejlettségi szintjét elemezni, sajátos igényét megítélni, nem egyszerű feladat, főként ha tekintetbe vesszük, hogy az amerikai információs rendszerek és szolgáltatások zömét technológiailag fejlett fogyasztók körébe tervezték. A környezettanulmányokban lényeges azt is tisztázni, hogy a fogadó országok rendelkeznek-e a szakmában jártas és hivatásos információs szakemberekkel, akik képesek lesznek az Egyesült Államok által szolgáltatott információt használni. A szakemberek számától és képzettségétől függ ugyanis a szállított információs szolgálat valódi értéke. Szakembergárda hiányában az Egyesült Államok

kifejezett érdekévé válik a helyi információs dolgozók oktatásban való részesítése.

Következtetések

A világ társadalmi-gazdasági haladását a nemzetközi információs piac fejlődése jelentősen elősegítheti. A kölcsönhatás meggyorsításának előfeltétele, hogy egyfelől a fejlett információs technika, másfelől a vezetők tájékoztatatlansága közötti megengedhetetlen szakadékot felszámoljuk.

/AUERBACH, I. L. – SLAMECKA, V.: Needed: executive awareness of information resources = Information & Management, 2. köt. 1. sz. 1979. p. 3–6./

(Zoltán Imre)

IGÉNYVIZSGÁLATOK

Hogyan informálódnak Lengyelországban a műszaki alapkutatásokkal foglalkozó szakemberek?

A kérdőíves vizsgálat színhelye a Lengyel Tudományos Akadémia egyik legnagyobb kutatóközpontja, a Műszaki Alapkérdések Intézete (*Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN*) és az Intézethez tartozó kísérleti üzem (*Zakład Doswiadczalny TECHPAN*) volt. A mintavételt 20%-os reprezentáció jellemezte. A mintában minden érdemi munkatársi kategória (vezetők, kutatók, segédmunkatársak, mérnökök és aspiránsok) megfelelően van képviselve.

A mostani vizsgálatot 11 évvel ezelőtt egy hasonló vizsgálat előzte meg, s így lehetővé vált az informálódási szokások változásainak regisztrálása is.

Valamennyi megkérdezettnek *felsőfokú végzettsége* van, 10% két diplomával is rendelkezik. 85% (legalább passzívan) oroszul, 83% angolul, 44% németül, 42% franciául, 4% spanyolul, 13% pedig valamely egyéb nyelvet tud. Átlagosan három idegen nyelven tudnak (legalább passzívan).

Az informálódás legfontosabb három forrása a *könyvtár (100%)*, a *külföldi kapcsolatok (69%)* és a *hazai kapcsolatok (62%)*. A dokumentumtípusok fontossági sorrendje: primer folyóirat (100%), könyvjellegű kiadvány (94%), konferencia kiadvány (87%). A többi dokumentumtípus (információs kiadvány, disszertáció, kézikönyv, kutatási jelentés, szabadalmi leírás, újtijelentés) jelentősége az előzőekhez képest kicsi.

A kérdőív egyébként arra is rákérdezett: szoktak-e a vizsgálat alanyai szépirodalmat olvasni, illetve mennyit. A megkérdezettek 38%-a válaszolt a kérdésre igennel, s e körben évente átlagosan 18 szépirodalmi művet olvasnak el. A legszorgalmasabb olvasók a viszonylag idősek és a fiatalok közül kerülnek ki.

Kell-e időbeli előretartás az informálódáshoz? Erre a megkérdezettek fele válaszolt igennel, ezen belül úgy, hogy nincs megelégedve az előretartásos informálódáshoz rendelkezésre álló lehetőségekkel.

A megkérdezettek 69%-a önmaga szereti kikeresni a számára szükséges információkat, csupán 31% bízik meg az információs szerv által szolgáltatott információkban.

A megkérdezettek 63%-a füzetben, 20%-a kartotékban, 81%-a az eredetiről készített reprográfiai másolatokban, 7%-a mikrofilmen, 14%-a pedig egyéb módon gyűjt információkat. Ezek szerint mindenki 2–3 módszert is használ.

A tájékozási formák népszerűségi sorrendje: könyvtári katalógusok (83%), tudományos szemináriumok (79%), eredeti szövegek (65%), másolatok (50%), szelektív információterjesztés (40%), témadokumentációk (40%), címbibliográfiák (35%), egyedileg kért információ (35%), bibliográfiai és dokumentációs szemlék (31%), duplumjegyzékek (28%).

A könyvtár (információs központ) és a felhasználó közötti kapcsolatokat – a jövőre nézve is – a megkérdezettek döntő többsége személyes és telefon-kapcsolatnak képzei el. Meglepő a telex-kapcsolatok népszerűtlensége (2%), ami valószínűleg az utolsó kérdésnek kijutó figyelmetlenséggel magyarázható.